

Θέσεις απασχόλησης υψηλής προστιθέμενης αξίας

Ιωάννης Χατζηαντωνίου

Αναπληρωτής Καθηγητής
Πρόεδρος Τμήματος Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής
Σχολή Επιστημών Διοίκησης και Οικονομίας
Ελληνικό Μεσογειακό Πανεπιστήμιο
Email: yanhatzi@hmu.gr
Τηλ: 2810379601

Η βελτίωση του επιπέδου διαβίωσης συνδέεται άμεσα με την έννοια της οικονομικής μεγέθυνσης, χωρίς όμως να παραβλέπουμε ερωτήματα σχετικά με πιθανές αρνητικές επιπτώσεις. Ίσως ένα πολύ σχετικό ερώτημα στις μέρες μας, δεδομένης και της έμφασης που δίνεται στο φαινόμενο της κλιματικής αλλαγής, να αφορά το πως μπορεί να επιτευχθεί διαρκής οικονομική μεγέθυνση σε έναν πλανήτη με πεπερασμένους πόρους. Ταυτόχρονα, ειδικά στη χώρα μας, έχει κατ' επανάληψη αναδειχθεί το ζήτημα της χαμηλής παραγωγικότητας που καθιστά την οικονομία λιγότερο ανταγωνιστική και περιορίζει τις δυνατότητες για υψηλότερα εισοδήματα. Επομένως, εάν ορίσουμε την παραγωγικότητα απλά ως το αποτέλεσμα που επιτυγχάνεται με δεδομένους συντελεστές παραγωγής, τότε ίσως να οδηγηθούμε στο συμπέρασμα ότι προκύπτει μία αντίφαση. Να σκεφτούμε δηλαδή πως, ενώ από τη μία η προσπάθεια βελτίωσης της παραγωγικότητας προάγει τη μεγέθυνση της οικονομίας, από την άλλη δημιουργεί ανησυχία σχετικά με τη διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος.

Ωστόσο η σύγκρουση αυτή δεν είναι απαραίτητα μονόδρομος εάν σκεφτούμε σε όρους «ανάπτυξης» και όχι απλά σε όρους «μεγέθυνσης» και εάν δώσουμε προτεραιότητα στη δημιουργία συνθηκών βελτίωσης της «ποιότητας» και όχι απλά σε διαδικασίες αύξησης της

«ποσότητας». Η οικονομική ανάπτυξη ως έννοια είναι περισσότερο σύνθετη από την απλή μεγέθυνση του παραγόμενου προϊόντος και εστιάζει σε ένα ευρύ φάσμα συντελεστών που δυνητικά επηρεάζουν το βιοτικό επίπεδο και την ευημερία, όπως είναι το σύστημα υγείας και το προσδόκιμο ζωής, το ποσοστό εγγραμματισμού, η μείωση της φτώχειας, αλλά και η ποιότητα των θεσμών. Αναφορικά με την παραγωγική διαδικασία, η ορθολογική χρήση των παραγωγικών πόρων και η αξιοποίηση μεθόδων ελέγχου της περιβαλλοντικής ρύπανσης βρίσκονται στα θεμέλια μιας βιώσιμης διαδικασίας ανάπτυξης. Στο πλαίσιο αυτό, η παραγωγικότητα της εργασίας ορίζεται ευρύτερα και συνδέεται με την καινοτομία και τη δημιουργία αξίας. Η παραγωγή μεγάλης ποσότητας αγαθών δεν βελτιώνει απαραίτητα την ευημερία εάν για παράδειγμα αναλώνει σημαντικές ποσότητες παραγωγικών πόρων και επιβαρύνει το περιβάλλον. Αντίθετα, ένα προϊόν καλύτερης ποιότητας το οποίο παράγεται με βιώσιμες μεθόδους - ακόμη κι αν παράγεται σε μικρότερες ποσότητες, μπορεί να αποφέρει περισσότερα έσοδα ακριβώς διότι λόγω των ποιοτικών χαρακτηριστικών του θα τιμολογηθεί ακριβότερα. Το αποτέλεσμα δηλαδή, δύναται να είναι καλύτερο τόσο σε οικονομικούς όρους όσο και σε όρους ευημερίας της κοινωνίας.

Σε ένα δεύτερο επίπεδο, η ανάγκη αναζήτησης ποιότητας και δημιουργίας αξίας συνδέεται με ένα εργαλείο αξιολόγησης επιχειρηματικών πρακτικών το οποίο έχει γνωρίσει ιδιαίτερη προβολή τα τελευταία χρόνια. Πρόκειται για τους κανόνες ESG (Περιβάλλον, Κοινωνία, Διακυβέρνηση) οι οποίοι, πολύ συνοπτικά, αφορούν τη δημοσιοποίηση πληροφοριών από την πλευρά μιας επιχείρησης σχετικά με τις επιδόσεις της σε ζητήματα, για παράδειγμα, προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος, βελτίωσης των συνθηκών εργασίας των υπαλλήλων και προστασίας των δικαιωμάτων του καταναλωτή, καθώς και σε ζητήματα εφαρμογής αυστηρών κανόνων επιχειρηματικής ηθικής. Θεωρητικά, οι κανόνες ESG παρέχουν κίνητρο στις επιχειρήσεις να γίνουν περισσότερο υπεύθυνες και να δίνουν προτεραιότητα σε ζητήματα καινοτομίας, εξειδίκευσης και προστιθέμενης αξίας. Ωστόσο, θα πρέπει να επισημάνουμε κάποια βασικά προβλήματα αυτής της προσέγγισης. Καταρχάς, η μέτρηση της επίδοσης σε όρους ESG ενδέχεται να διαφέρει ανάλογα με το ποιος διενεργεί την αξιολόγηση. Οίκοι αξιολόγησης που προτάσσουν θέματα Διακυβέρνησης, ενδέχεται να δώσουν διαφορετική μέτρηση επίδοσης σε μία εταιρεία από οίκους αξιολόγησης που ιεραρχούν υψηλότερα θέματα σχετικά με το Περιβάλλον. Επίσης, υπάρχει πάντοτε η πιθανότητα η μέτρηση της επίδοσης ESG να επιβραβεύει τη διαδικασία παροχής της πληροφορίας και όχι απαραίτητα το περιεχόμενό της.

Μεγάλες εταιρείες με έντονο περιβαλλοντικό αποτύπωμα μπορούν πιο εύκολα να φανούν συνεπείς στην προετοιμασία των σχετικών αναφορών, ακριβώς λόγω μεγέθους. Είναι επίσης σημαντικό να τονίσουμε την κριτική που ασκείται στο γεγονός ότι η εφαρμογή κανόνων ESG δεν αποτελεί περιορισμό για όλες τις εταιρείες (με αντίστοιχες συνέπειες για όλες, τόσο σε επίπεδο ταμιακών ροών όσο και σε επίπεδο κόστους κεφαλαίου) αλλά ουσιαστικά έχει εθελοντικό χαρακτήρα. Όμως έτσι, εγείρονται ερωτήματα σχετικά με τους λόγους για τους οποίους μία εταιρεία θα επιλέξει να θέσει η ίδια περιορισμούς στις επιλογές της - δημιουργώντας πρακτικά ένα «ανταγωνιστικό μειονέκτημα» για τον εαυτό της, όταν οι επενδυτές μάλλον θα συνεχίσουν να ακολουθούν τις υψηλότερες δυνατές αποδόσεις στον κλάδο. Ενώ λοιπόν οι κανόνες ESG είναι πράγματι χρήσιμοι και μπορούν να οδηγήσουν σε καλύτερη ποιότητα αγαθών και υπηρεσιών και να δημιουργήσουν αξία, είναι σαφές ότι υπάρχει περιθώριο για έναν αυξημένο ρόλο του κράτους στην προσπάθεια συμμόρφωσης της πλειοψηφίας των επιχειρήσεων με αυτά τα κριτήρια.

Σε κάθε περίπτωση, θα ήταν σκόπιμο να επισημάνουμε τη σημασία τόσο της τεχνολογίας και της καινοτομίας όσο και της ανάπτυξης των δεξιοτήτων των εργαζομένων, σε τεχνικές αλλά και σε διοικητικές

θέσεις εργασίας. Οι καινοτόμες τεχνολογίες, καθώς και η αποτελεσματική εφαρμογή τους από καταρτισμένα στελέχη με υψηλές δεξιότητες ίσως να είναι το κλειδί για έναν πιο βιώσιμο κόσμο. Υπ' αυτή την έννοια, η αύξηση της παραγωγικότητας, υπό το πρίσμα της έμφασης στην ποιότητα, δεν σχετίζεται ούτε με μία μονόπλευρη επιδίωξη αύξησης της παραγόμενης ποσότητας αλλά ούτε και με διευρυμένα ωράρια εργασίας ή χαμηλότερες αμοιβές.

Αντίθετα, η στροφή προς την ποιότητα φαίνεται να σχετίζεται με τη δημιουργία καλά αμειβόμενων θέσεων απασχόλησης υψηλής προστιθέμενης αξίας για εργαζόμενους οι οποίοι με τη σειρά τους θα παράγουν αγαθά και υπηρεσίες με μεγάλη αξία στην αγορά. Οι καλύτερα αμειβόμενες θέσεις εργασίας δεν αναμένεται να δημιουργήσουν πληθωριστικές πιέσεις στην οικονομία μακροπρόθεσμα, καθώς οι υψηλότεροι μισθοί θα αντικατοπτρίζουν τη μεγαλύτερη παραγόμενη αξία ανά εργαζόμενο. Για την ακρίβεια, αναμένεται να υπάρχουν θετικές μεταδοτικές επιπτώσεις όχι μόνο σε επίπεδο μεταφοράς τεχνογνωσίας μεταξύ των επιχειρήσεων, αλλά και σε επίπεδο αυξημένης κατανάλωσης λόγω των υψηλότερων αποδοχών. Στον αντίποδα, οι θέσεις απασχόλησης εντάσεως εργασίας που δεν απαιτούν ιδιαίτερες δεξιότητες, δεν προσθέτουν αξία στο τελικό προϊόν, μπορούν εύκολα να αντικατασταθούν ή ακόμη και να αυτοματοποιηθούν, ενώ είναι και χαμηλά αμειβόμενες.

Πως όμως, όλα τα παραπάνω, σχετίζονται άμεσα με τις προσπάθειες για την οικοδόμηση μίας πιο βιώσιμης και ανθεκτικής οικονομίας; Ένα βασικό σημείο αφορά στο να δημιουργηθούν θέσεις απασχόλησης υψηλής προστιθέμενης αξίας σε κρίσιμους κλάδους της οικονομίας. Για παράδειγμα, στη μεταποίηση, ενώ οι νέες τεχνολογίες χρησιμοποιούνται ικανοποιητικά σε κλάδους όπως η παραγωγή φαρμάκων, εντούτοις σε άλλους κλάδους υπάρχει περιθώριο περαιτέρω ανάπτυξης. Αναφέρουμε την ανάγκη για παραγωγή καλύτερων αγροτοδιατροφικών προϊόντων που ενσωματώνουν αξία δίνοντας έμφαση στην επωνυμία και την προέλευση, όπου σε συνδυασμό με την πιο αποτελεσματική προώθησή τους στις διεθνείς αγορές, θα ενίσχυαν τις εξαγωγές περιορίζοντας το έλλειμμα στο εμπορικό ισοζύγιο της χώρας.

Στον κλάδο της ενέργειας, θέσεις εργασίας που να σχετίζονται με την αποδοτικότερη εκμετάλλευση και διαχείριση των ανανεώσιμων πηγών, την παραγωγή «πράσινης ενέργειας», την εξοικονόμηση ενέργειας μέσω αξιοποίησης ψηφιακών συστημάτων και ανάλυσης δεδομένων, θα ενίσχυαν όχι μόνο τις εξαγωγές ενέργειας αλλά και την εξαγωγή τεχνογνωσίας σχετικά με τον κλάδο. Έπειτα, ιδιαίτερη προσοχή θα πρέπει να δοθεί και στη λεγόμενη «μονοκαλλιέργεια» του

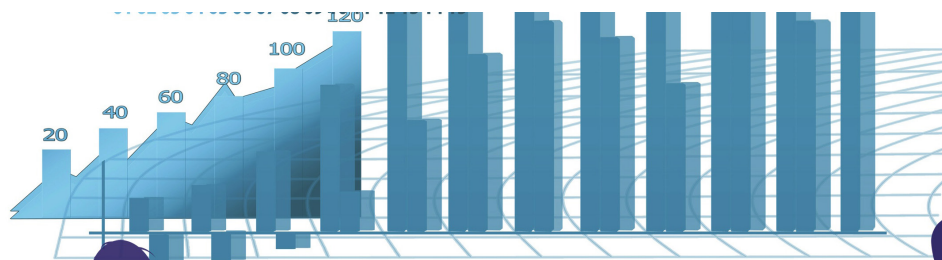
τουρισμού, ενός κλάδου που ενώ από τη μία προσφέρει τα μέγιστα στην οικονομία, από την άλλη δεν σχετίζεται κατά κανόνα με θέσεις εργασίας υψηλής προστιθέμενης αξίας ενώ αποδεικνύεται και ιδιαίτερα ευαίσθητος στις διεθνείς διαταραχές.

Σκοπός δεν πρέπει να είναι η αύξηση του τουρισμού σε απόλυτα μεγέθη - καθώς το ίδιο το τουριστικό προϊόν υποβαθμίζεται από τη μαζική προσέλευση επισκεπτών, αλλά η εξειδίκευσή του με την ανάπτυξη και την παροχή υψηλής ποιότητας υπηρεσιών. Θέσεις απασχόλησης που σχετίζονται με την αποδοτικότερη διαχείριση εσόδων, την αξιολόγηση της βιωσιμότητας των τουριστικών μονάδων, τη δημιουργία εμπειριών για τους επισκέπτες μέσω διασύνδεσης του τουριστικού προϊόντος με την τοπική παραγωγή και την πολιτιστική παράδοση θα μπορούσαν, μεταξύ άλλων, να αποτελέσουν δυνητικούς πυλώνες ενδυνάμωσης της προστιθέμενης αξίας στον τουρισμό.

Επίσης, το υψηλό ποσοστό επενδύσεων στον κατασκευαστικό κλάδο που αποσκοπούν στη δημιουργία εναλλακτικών καταλυμάτων, όπως είναι οι υπηρεσίες Airbnb, οδηγεί σε στρεβλώσεις στην αγορά ακινήτων εντείνοντας τον ανταγωνισμό μεταξύ εγχώριων και ξένων εισοδημάτων σε βάρος των πρώτων. Αντίθετα, οι επενδύσεις θα πρέπει να ενισχύουν το «τεχνολογικό αποτύπωμα» της χώρας και να εστιάζουν στη δημιουργία παγίου κεφαλαίου ώστε να προκύψουν θέσεις εργασίας που θα υποστηρίξουν την παραγωγή διεθνώς εμπορεύσιμων προϊόντων και υπηρεσιών. Η εξειδικευμένη γνώση και οι υψηλές δεξιότητες μπορούν να οδηγήσουν σε καινοτόμες ιδέες και οικονομική αξία χωρίς να απαιτείται απαραίτητα μεγάλη αρχική επένδυση. Προγραμματιστές και χρηματοοικονομικοί

αναλυτές, μηχανικοί και σχεδιαστές συστημάτων παραγωγής μπορούν, για παράδειγμα, στην ψηφιακή εποχή που ζούμε να αναπτύξουν τις ιδέες τους με τη βοήθεια της τεχνολογίας αλλά και να απευθύνονται μέσω του διαδικτύου στην παγκόσμια αγορά.

Ασφαλώς, όλα τα παραπάνω προϋποθέτουν την ενίσχυση της «οικονομίας της γνώσης». Προϋποθέτουν μία εθνική στρατηγική ανάπτυξης η οποία θα θέσει ξεκάθαρες προτεραιότητες, θα δώσει κίνητρο στις επιχειρήσεις να αναζητήσουν εξειδικευμένους εργαζόμενους και να επενδύσουν σε καλά αμειβόμενες θέσεις εργασίας «έντασης γνώσης», θα βοηθήσει τους εργαζόμενους να αναπτύξουν περαιτέρω τις δεξιότητές τους και να επιδιώκουν τη δια βίου μάθηση, αλλά και θα ενθαρρύνει το ήδη καταρτισμένο εργατικό δυναμικό να παραμείνει στη χώρα για να εργαστεί. Χρειάζεται να επιτευχθεί υψηλότερη διείσδυση των προχωρημένων τεχνολογιών στην οικονομία καθώς και συνεργασία μεταξύ επιχειρήσεων και εκπαιδευτικών ιδρυμάτων. Ταυτόχρονα όμως, είναι σημαντικό να υπάρξει πρόνοια ώστε η διαδικασία αυτή να μην διευρύνει τις κοινωνικές ανισότητες – καθώς, ούτε συμβαίνει μία κοινωνία να έχει ανάγκη μόνο για θέσεις εργασίας υψηλής προστιθέμενης αξίας, ούτε και είναι εφικτό το σύνολο του εργατικού δυναμικού να αποκτήσει ξαφνικά υψηλού επιπέδου τεχνικές δεξιότητες. Ζητήματα όπως συλλογικές συμβάσεις εργασίας για την προστασία του εισοδήματος, προσιτή κατοικία για όλους, ορθολογική και δίκαιη φορολόγηση, καθώς και ίσες ευκαιρίες πρόσβασης στην εκπαίδευση, χρειάζεται να έχουν κεντρική θέση στην προσπάθεια οικοδόμησης μίας κοινωνίας που αναπτύσσεται χωρίς να διευρύνει τις κοινωνικές ανισότητες.

Ορόσημα

Περιοδικό | Τεύχος Ιουλίου

Αφιερώματα, συνεντεύξεις, επιχειρηματικότητα

Περιοδικό | Ετήσιο Τεύχος ΕΛΜΕΠΑ

Ειδικό Τεύχος για την Οικονομία | Σεπτέμβριος

6η Ημερίδα «Κρητών Φιλοξενείν»

Οροπέδιο Λσιθίου 24|10|2026

Παγκρήτια Ημερίδα Τουριστικής Οικονομίας

Περιοδικό | Τεύχος Νοεμβρίου

Περιέχει τις εργασίες της 6ης Ημερίδας

Περιοδικό | Τεύχος Ιανουαρίου

Αφιερώματα, συνεντεύξεις, επιχειρηματικότητα

«Κρητών Καλλιιεργείν 2027»

Παγκρήτια Ημερίδα Πρωτογενή Τομέα,
Μεταποίηση, Εξαγωγές

Περιοδικό | Τεύχος Απριλίου

Περιέχει τις εργασίες της Ημερίδας

Περιοδικό | Ετήσιο Τεύχος ΕΛΜΕΠΑ

Ειδικό Τεύχος για τον Τουρισμό | Μάιος